

**ART LOCAL LORE OF SOUTHERN BESSARABIA AS A DIRECTION
FOR REGIONAL STUDIES: STATE, PROBLEMS AND PROSPECTS**

**МИСТЕЦЬКЕ КРАЄЗНАВСТВО ПІВДЕННОЇ БЕССАРАБІЇ ЯК НАПРЯМ
РЕГІОНАЛЬНИХ СТУДІЙ: СТАН, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ**

Тетяна Шевчук

доктор філологічних наук, професор

E-mail: shevchuktat2@gmail.com

ORCID: 0000-0001-7486-8521

ResearchID <http://ResearchID.co/rid13498>

Scopus Author ID: 57203762706

Ізмаїльський державний гуманітарний
університет, Україна

Tetyana Shevchuk

Doctor of Philology (Dr.habil), professor

E-mail: shevchuktat2@gmail.com

ORCID: 0000-0001-7486-8521

ResearchID <http://ResearchID.co/rid13498>

Scopus Author ID: 57203762706

Izmail State University of Humanities,
Ukraine

ABSTRACT

The article is devoted to the analysis of the state, problems and prospects of development of art local lore in Southern Bessarabia. The author proves that the regional art local lore as a branch of general local lore studies is being formed, and thanks to the successful implementation of the project of the Ministry of Education and Science of Ukraine «Regional literature and painting of ethnic groups of the Ukrainian Danube region as a means of forming a collective identity of local society» (2019-2021), provided in Izmail State University of Humanities, received a powerful impetus to its development. As modern local lore evolves towards the expansion of the cultural component and the actualization of art branches, the introduction of practical research results into the cultural development of the region has significant prospects. Scientific activity in this stream implements the mechanism of forming a positive image of Budzhak as a border region on the material of studying its spiritual and material values, represented by modern literature, easel painting and historical and cultural heritage. An effective image of the Ukrainian Danube region is a strategic resource for creating its investment attractiveness, moving away from the traditional status of a «transit region».

The author presents information about the activities of the leading literary groups in the region, including: the Association of Writers of Bessarabia «Budzhak», the Izmail Literary Association, named by Mikhail Vasilyuk (Izmail), «Danube Wave» (Kiliya), «Bessarabian Lyre» (Kiliya), literary club «Dzherela» (Reni), poetic group «EcolBugeacului» (Echo of Budzhak). The artistic activity in the South of the Odessa region (Budzhak) region is represented by the works of the leading trade union: Ismail Municipal Organization of National Union of Ukrainian Artists (IMO NUUA, 2008). They include not only Ismail masters, but also the artists from district centers (Artsiz, Kiliya, Bolgrad, Reni, etc.), which allow them to present their achievements at the regional level. The goal of the research is to study the cultural concepts of contemporary fine arts and crafts in Budzhak, with a focus on the motives of artistic understanding of the world. The leading aesthetic accents prevailing in the works of Budzhak artists are disclosed in the context of the main parameters of the functional structure of regional art as a system of forms of social organization, regulation and communication, knowledge, accumulation and translation of social experience. The research of cultural semantics of fine arts and crafts works within the limits of cultural anthropology reveals the idea of a person as a

producer and consumer of culture in regional parameters. The study reveals the general and original features of Budzhak easel painting, comprehending new levels of artistic perception of social reality in the artworks.

We consider the development of artistic local lore as a cultural phenomenon as an important component of the development of modern local lore of the Ukrainian Danube region. The structure and components of research focus on the cognitive environment of the local society, which is formed under the influence of art, as well as the principles of spiritual regulation of various spheres of human existence. Popularization of modern literature and fine arts of Budzhak, activation of the principles of successful intercultural dialogue in the region will promote aesthetic and patriotic education. The socio-cultural component of the conducted research in the field of art local lore has a direct access to cultural policy and socio-cultural construction of the state. Identification of unique historical and socio-cultural features of the Ukrainian Danube region, principles of intercultural communication of the peoples living here and the role of art in this process will serve as a basis for the development of recreational and tourist activities in the region, revival of its unique ethnocultural traditions, new jobs, successful interstate cooperation in the field of culture at the European level.

Key words: *art, local lore, region, culture, image.*

Постановка проблеми й актуальність дослідження. Важливим трендом сучасного світового розвитку є процеси децентралізації влади і стрімкої регіоналізації на національному та геополітичному рівнях. Створенню нових регіональних агломерацій сприяли виклики глобалізаційних процесів сучасного світового розвитку. Економічна регіоналізація передбачає формування зон вільної торгівлі, товарообігу, капіталів та робочої сили і в ідеалі – створення кластерної економіки (макрорегіон Нижній Дунай). Культурно-цивілізаційне значення цих процесів полягає у захисті культурного розвитку локальних спільнот, об'єднаних історично сформованими соціокультурними особливостями розвитку. Краєзнавчі праці набувають особливої ваги у дослідженні процесів регіоналізації. Слід наголосити, що розвиток краєзнавства у XXI столітті зазнав значних змін порівняно з його вузьким розумінням за минулих часів як сукупності географічних та культурно-історичних знань про певну територію силами місцевого населення. Сучасне краєзнавство еволюціонує в бік розширення культурної складової краєзнавчих студій і актуалізації мистецтвознавчих галузевих напрямків: архітектурне, літературне, образотворче, музичне тощо.

Відтак сучасне краєзнавство неможливо уявити без вивчення мистецького простору регіону. Література, архітектура, живопис, музика, фотомистецтво з фіксацією модних трендів в одязі, зачісках тощо відображають світовідчуття епохи, поведінку людей, їх свідомість, ритм життя, ставлення до речей, стають фрагментами картини світу певного регіону. Окрім базових історико-географічних уявлень, знання про місцевий фольклор, літературне життя рідного краю, його мистецькі осередки, зв'язки з ним більш-менш відомих письменників, художників, музикантів та діячів культури, книги про рідний край мають становити основу краєзнавчих знань свого регіону і фундаментом української етнопедagogіки і народознавства.

Ступінь вивченості проблеми. Регіональні студії посідають важливе місце в наукових розвідках учених Ізмаїльського державного гуманітарного університету. З 2012 р. на базі вишу функціонує регіональна філія Одеського обласного відділення Національної спілки краєзнавців України (голова філії – проф. Лілія Циганенко). За останні роки колективним зусиллями освітян було видано унікальні енциклопедичні та довідкові видання, зокрема: путівник «Вулиці Ізмаїлу» (Улицы Измаила, 2017), енциклопедію «Вони змінили історію (125 вихідців із Південної Бессарабії)»; документи та матеріали до історії болгар (Документи та матеріали до історії болгар, 2019), греків

Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. Серія: Історичні науки. Випуск 50.

(Документи та матеріали до історії греків, 2019), молдаван (Документи та матеріали до історії молдаван, 2020) Південної Бессарабії; збірники документів до історії Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Ізмаїльський державний гуманітарний університет, 2015; Ізмаїльський державний гуманітарний університет, 2016; Ізмаїльський державний гуманітарний університет, 2020) тощо.

Загальноукраїнський і світовий досвід краєзнавчих студій демонструє активізацію наукового осмислення культурних брендів певних регіонів як одного з актуальних напрямів сучасної гуманітаристики. Віхами став вихід колективних монографій «Особливості буковинського пограниччя: історія культурного полілогу» (Особливості буковинського пограниччя, 2010), де розкрито динамічну взаємодію історичних процесів, мультикультуралізму, конфесійного лібералізму та місцевого монументального мистецтва у формуванні успішного культурного полілогу в регіоні, що сприяв утвердженню буковинської регіональної ідентичності; учених РАН: «Культура і простір: історико-культурні бренди і образи територій, регіонів і місць» (Культура и пространство, 2012), у якій автори представили методологічний та емпіричний досвід формування позитивних іміджів певних територій як одного з найважливіших ресурсів інноваційного розвитку своєї країни. Іміджі регіонів нерозривно пов'язані з особливостями їх культурного розвитку та мистецьким надбанням.

В останні десятиліття в Південній Бессарабії з'явилися численні книги місцевих краєзнавців або любителів історії про розвиток того чи іншого села (Багате, Кирнички, Котловина, Стара Некрасіва, Nagi Curda тощо), які користуються не аби-яким попитом на регіональному рівні. Автори зазвичай не дотримуються академічних вимог до написання історичного нарису, однак зібрані матеріали (фотографії, етнографічні спостереження, певний фактаж тощо) представляють значну культурологічну цінність таких проєктів. Більше того – автори чутко реагують на виклики і потреби часу і заповнюють своїми працями існуючі лакуни з боку академічної науки.

Студії з мистецького краєзнавства сьогодні формуються в рамках реалізації держбюджетного проєкту МОН України в Ізмаїльському державному гуманітарному університеті «Регіональна література і живопис етнічних груп Українського Придунав'я як засіб формування колективної ідентичності регіонального соціуму» (2019-2021, н. кер. – проф. Шевчук Т. С., відп. виконавець – проф. Райбедюк Г.Б.). Мета науково-дослідної роботи авторів проєкту полягає у вивченні та популяризації естетичних досягнень сучасної літератури і живопису Українського Придунав'я як засобу міжкультурної комунікації, гармонізації та стабілізації міжетнічних відносин в багатонаціональному регіоні.

Авторами проєкту ведеться потужна робота з формування джерельної бази з літературного краєзнавства. Яскравим результатом дослідницької роботи з синтезу мистецтв (література-музика-живопис) став творчий проєкт Олександра Затинченка «Весна на Дунаї» (Весна на Дунаї, 2017) за редакцією Єлени Бухнієвої та Галини Райбедюк. Наразі формується електронний фонд літературних видань регіонального значення, йде комплектація книжкового кафедрального фонду регіональної літератури.

Студенти Ізмаїльського державного гуманітарного університету сьогодні мають змогу вивчати регіональну літературу за програмами проф. Галини Райбедюк «Синтез мистецтв у творчості поетів Придунав'я», доц. Алли Соколової «Літературне краєзнавство» і захищати магістерські дослідження. Підготовлено до видання чотири томи випусків «Поезія Буджака», кожен з яких представляє творчість окремих національних спільнот: «Поміж Дунаєм і Дністром» (Випуск 1) – україномовних поетів; «Две люлки, две родини» (Випуск 2) – болгаромовних поетів у паралельному перекладі державною мовою; «EsoulVigeasului» (Випуск 3) – румуномовних поетів у паралельному перекладі державною мовою; «ТрезубДуная» (Випуск 4) – російськомовних митців. Підготовлені

Scientific Bulletin of the Izmil State University of Humanities.
Section Historical Sciences. Issue 50

матеріали є ґрунтовною базою для подальших наукових досліджень і узагальнень у річищі літературного краєзнавства.

Серед основних надбань авторів проекту у галузі регіонального живопису – англomовний довідник «Illustrated Guide of Ismail Municipal Organization of National Union of Ukrainian Artists» (Shevchuk, Kara, Kolmykova, 2016); альбом «Художники Бессарабії» (Шевчук, 2020); колективна монографія «Культурний простір бессарабських болгар» (Культурний простір бессарабських болгар, 2018), вагома частка якої представлена аналізом мистецьких надбань болгарської етнічної спільноти у регіоні Буджак.

Світовий досвід використання мистецького краєзнавства допомагає спроектувати його розвиток в Українському Придунав'ї. У цьому дослідженні представимо основні аспекти краєзнавчих знань у галузі літератури і живопису регіону.

Основний виклад матеріалу. Регіональні мистецькі угруповання.

Асоціація літераторів Бессарабії «Буджак» діє з 2000 р. з центром у м. Білгород-Дністровський як структурний підрозділ Національної Спільноти письменників України. Вона виникла на базі Білгород-Дністровської літературної студії «Дністровські джерела», історія створення якої починається від 1946 року в рамках аматорського літературного гуртка, який у 1965 р. отримав приміщення в Білгород-Дністровському Домі офіцерів. Твори учасників літературної студії поетів друкувалися а міському альманасі «Днестровская волна» (Дністровська хвиля). З 1991 до 2000 вийшло 4 випуски цього альманаху. Створена на базі літературної студії Асоціація літераторів «Буджак» заснувала новий альманах «Буджакський літератор» і видала 9 випусків, в яких друкуються члени спілки, що проживають не тільки в Бессарабії, але й а кордоном. Іншими здобутками спілчан є збірник «Літературна Бессарабія» (2001) та чотири літературних альманахи «Літературна Бессарабія» (1998, 1999, 2001, 2005), в який увійшли і твори членів Ізмаїльського літературного об'єднання імені М. Василюка.

Ізмаїльське літературне об'єднання ім. Михайла Василюка сформувалося у середині 1990-х років. Михайло Василюк (1942-1991) – член Спільноти кобзарів України, організатор жіночого музичного колективу «Кобзарська дума», ініціатор відкриття Ізмаїльського осередку Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка. Його очільниками були Іван Коннов (1991-1999), Володимир Рева (1999-2003), Оксана Картельян (2003-2010), Марина Копаной – голова (2010-2015), Юлія Радом (2015-2017), Рената Суворова (2017-2019). В активі членів спілки – 4 випуски альманаху «Ізмаїл літературний» (1999; 2004; 2008; 2013). В Ізмаїльську спілку входять поети Болграда, Рені, Вілково, Сарати, Тарутино. Сьогодні Ізмаїльське літературне об'єднання ім. Михайла Василюка очолює громадська активістка Марина Копаной, авторка збірки поезій «Вітражі» (2007). За зізнанням автора книги, свою назву збірник віршів отримав завдяки рядкам з одного з її віршів: «*Ми бачимо життя крізь вітражі бажань наших і сумнівів*». Вона вважає, що життя не є чорно-білим, воно переливається яскравими фарбами почуттів і відчуттів, розфарбоване в контрастні тони радощів, перемог, невдач і журбу. Обкладинкою для книги стала фоторепродукція картини заслуженого художника України, почесного громадянина міста Ізмаїл Петра Чакіра «Дунай. Світанок на кордоні» (1973), а сама збірка проілюстрована графічними нарисами митця. Зустрічі учасників літературного об'єднання ім. Михайла Василюка проходять в Картинній галереї Ізмаїла, Ізмаїльському історико-краєзнавчому музеї Придунав'я, міській бібліотеці імені І. Котляревського. В цих культурних центрах також проходять особисті творчі вечори митців.

У м. Кілія функціонує два літературних об'єднання, найстарішим з яких є «*Дунайська хвиля*», створене у 1994 р. Його очолювали Валерій Виходцев (1994-2003, сьогодні воно носить його ім'я), Євгенія Томша (2003-2020). В поезії спілчан оспівується краса рідного краю, любов до матері, до землі і до своєї улюбленої України. Членами літературного об'єднання «Дунайська Хвиля» є поети Євгена Томша, Олена Густина,

**Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного
університету. Серія: Історичні науки. Випуск 50.**

Анатолій Єфименко, Олег Борщ, Галина Мальцева, Наталія Кучурка, Ніна Чернобикіна, Олександр Вігер і ін.

Друге літературне угруповання м. Кілія – «Бессарабська ліра» Михайла Большакова об'єднує місцевих поетів, художників та музикантів, фотографів, прозаїків, майстрів прикладного мистецтва. Воно налічує в своїх рядах учасників з різних міст України, а географія авторів: Кілія, Ізмаїл, Рені, Одеса, Київ, Маріуполь, Республіка Білорусь. Серед видань – трилогія творів кілійських поетів «Бессарабські етюди – 1,2,3», альманах «Дунайська ліра», двотомник «Буджацькі мотиви, поезія і проза», «Дунайські сюжети», «Бессарабські сюжети. Дорогами війни та миру», двотомник «Бессарабська ліра. Поезія і проза». Активісти «Бессарабської ліри» неодноразово були відзначені грамотами міськради Кілії.

Літературний клуб «Джерела» функціонує в м. Рені з 1998 р. Його представляють Андрій Потиліко, Олександр Кокалко, Олена Бахарєва, Надія Брусенська, Тамара Ткачук, Наталя Петренко, Ніна Дейнека, Андрій Ткач, Мар'яна Топали і багато інших. Ренійський літературний клуб за період свого існування видав два колективних збірника – «Джерела» і «Дунайський берег», зокрема й кілька авторських книг: «Життя – це любов» (Л. Олійник), «Лоза» (А. Потиліко), «Солодкий сон, або Пригоди хлопчика Ласунки в Шоколадному королівстві» (Л. Олійник). З 2002 року керівником клубу є Лілія Олійник, яка прийняла «кермо влади» у іншій відомій місцевій поетеси Марини Копаной, котра, в свою чергу, переїхала на постійне місце проживання в Ізмаїл і в 2019 році повторно очолила Ізмаїльське літературне об'єднання ім. Михайла Василюка. В Центральній районній бібліотеці м. Рені проходять літературні зустрічі та щорічний поетичний фестиваль «Весняні вітрила», в якому беруть участь літературний клуб «Джерела», шкільні літературні клуби, а також автори-аматори міста з усіх сіл району.

Поетичне угруповання «*Esoul Vigeacului*» (*Відлуння Буджака*), зареєстроване у 2019 р. на базі Інформаційного Центру Румунії при ІДГУ, очолює Іон Бику, громадський активіст с. Плавні Ренійського району. Воно об'єднує румуномовних поетів регіону (Анатол Маноле, Єфросінія Кожокару, Віктор Капсамун, Віра Баліка-Бойнегрі й ін.). Завдяки успішній реалізації проекту «Регіональна література і живопис» уперше в історії регіону румуномовна і болгаромовна поезія краю була перекладена державною мовою. У творчості етнічних спільнот представлено як загальне тяжіння до осмислення свого етнічного коріння та національного надбання, так і звернення до вічних, наднаціональних цінностей.

Поетична спадщина регіону не представлена яскравими іменами національного значення, проте науковий інтерес викликає її локальна специфіка як сума знань того чи іншого автора про історію, культуру, менталітет і культурні стереотипи людей, що населяють дану місцевість. Краєзнавчі студії можуть доповнювати і поглиблювати наукові узагальнення у річищі літературного краєзнавства, створюючи міфопоетичний образ рідного краю. Наприклад, Сергей Льовін характеризує Буджак як «сгусток эпох и смешение судеб-кровей» («Где трезубец Дуная вонзается в Черное море»), що відображається у мовному розмаїтті на ринковій площі як життєвому пульсі кожного міста («Жизни истоки») (Левин, 2012 : 20):

На буджакских базарах довольно легко научиться
Языкам, что подобны и надобны странникам-птицам:
Здесь молдавский порхает свободно, а там – гагаузский,
И зовут за собой украинский, болгарский и русский.

У вірші «На границе» Сергій Льовін акцентує увагу на прикордонному статусі регіону, кордоном якого є Дунай. Усвідомлення прикордонного статусу регіону зазвичай вражає уяву гостей краю, а художнє слово допоможе поглибити уявлення про його унікальність (Левин, 2012 : 64):

Здесь непроглядно ночью не спится

И не мечтается днем.
Здесь по Дунаю проходит граница
Лентой, годами, огнем.
Вербы в реке рукавами по локоть.
Степь. Тишина. Виноград.
Только у нас не присесть, ни поохать:
Служба. Застава. Наряд.

Історико-географічні красназавчі студії про міста і села Південної Бессарабії поглиблюються поетичними описами міст і селищ місцевих авторів. Інформація, викладена у художній формі, вражає і запам'ятовується. Наприклад, у вірші Лілії Олейник «Исторический Рени» перераховано усі історичні назви міста (Тамасидава, Томарово, Рень, Арбиум, Дачипората, Эриень). Гастротури сьогодні є одним із популярних напрямів туристичних маршрутів. В регіональній поезії міститься багато згадок про смачну бессарабську кухню, збагачену досвідом проживаючих тут народів. Так, Євгенія Томша в поемі «Приезжайте в Бессарабию» згадує блюда гагаузьського (гёзлямя – блюдо турецької кухні у вигляді коржа з начинкою, засмаженого на сковороді), російського (млинці, пончики, холодець, хлібина), болгарського (курбан, меліна), українського (борщ, галушки, пиріжки), румунського (плачінта, мамалига), єврейського (фаршмак) і кавказького (шашлик, азу) походження (Бессарабские этюды, 2018 : 146).

Особливий інтерес представляє літературна творчість етнічних спільнот Буджака, яка допомагає усвідомити бачення культурного простору Південної Бессарабії крізь призму історичної пам'яті національних меншин краю, передусім болгар, молдаван, гагаузів. Опубліковані наукові розвідки у цьому річищі допомагають відтворити образ Буджака в естетичній рецепції бессарабських болгар України та Молдови (Шевчук, 2017а); ландшафтні концепти в регіональній поезії Буджака (Шевчук, 2018); віднайти відлуння античного релігійного культу на о. Зміїний в румунському фольклорі (Шевчук, 2016); рудименти вербальної магії в народній творчості бессарабських болгар (Соколова, 2018) і молдаван (Соколова, 2019 а) та їх календарно-обрядову фольклорну спадщину (Соколова, 2019 б); образи старообрядців-липован (Муту, 2018); усвідомити кордоцентричний код художньої антропології поетів Придунав'я (Райбедюк, 2018), зокрема народну педагогіку Буджака як соціокультурне явище (Шевчук, 2017б).

Культурний простір Буджака яскраво представлений у сучасному образотворчому мистецтві сюжетами побутової, пейзажної, історичної тематики; відбивається в самотньому декоративно-прикладному мистецтві; має своє обличчя в специфічному монументальному сакральному живописі. Після отримання Україною незалежності в 1991 році в м. Ізмаїл, який за правом може вважатися культурною столицею Південної Бессарабії, було створено *Союз Художників Ізмаїла* (далі – СХІ) – громадської творчої організації професійних діячів півдня Одеської області в галузі різних видів мистецтв. Сьогодні вона налічує більше сімдесяти членів, а її діяльністю керує художник Сергій Ушаков (серед попередників – Володимир Дудник, Олександр Кара, Анатолій Гусаков). Плідна творча діяльність художників української Бессарабії, їх професійне зростання завдяки участі у всеукраїнських та міжнародних пленерах та входження значної частини у Національну спілку художників України сприяли створенню у 2008 році його регіонального представництва – *Ізмаїльської міської організації НСХУ*. Організація налічує двадцять вісім митців з регіону Буджак (м. Ізмаїл, Арциз, Кілія й ін.). Це діячі у галузі живопису, акварелі, графіки, декоративно-прикладного мистецтва, реставрації та консервації творів живопису, зокрема церковного та два мистецтвознавця (Тетяна Шевчук і Ірина Федорова). Регіональна самотність і полікультурність є провідними ознаками творчості представників спілки, що є висококваліфікованими фахівцями, частина з них має державні нагороди і відзнаки.

Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. Серія: Історичні науки. Випуск 50.

Регіональна самобутність і полікультурність є провідними ознаками творчості регіональних художників, яка живиться джерелами їх розмаїтого етнічного коріння, адже представники спілки є нащадками колоністів Бессарабії українського, російського, болгарського, гагаузького, молдавського, грецького, албанського, німецького походження. Творчі композиції митців живляться національним фольклором та культурними традиціями своїх етнічних груп та візуалізують мультикультурну регіональну специфіку. Робота з розробленим авторами проекту сайтом Ізмаїльської міської організації Національної спілки художників України (Ізмаїльська міська організація Національної спілки художників України. Режим доступу: <https://imonuau.wixsite.com/izmail-art>) дає можливість ознайомитися з досягненнями національного рівня провідних митців південної Бессарабії; отримати біографічні довідки про членів спілки; побачити репродукції праць та роздрукувати їх; ознайомитися з виставковою діяльністю спілки; прочитати та розміщені на сайті регіональні мистецтвознавчі студії, подивитись репортажі, документальні мініатюри, творчі візитівки митців.

В Ізмаїльському державному гуманітарному університеті в рамках підвищення кваліфікації учителів ЗОШ, що викладають курс «Мистецтво» читається курс з методичних аспектів викладання регіонального блоку інтегрованого курсу «Мистецтво» в ЗОШ півдня Одеської області, за яким опубліковано методичні рекомендації (Шевчук, 2020). У цьому виданні представлено програми та електронні ресурси МОН України з інтегрованого курсу «Мистецтво»; методичний кейс з вивчення регіональної складової інтегрованого курсу «Мистецтво» в ЗОШ південної Одещини; містяться творчі характеристики видатних художників Придунав'я, розроблено варіанти екскурсійних програм для школярів, навігацію по сайтах регіональних музеїв тощо.

Окремий інтерес представляє вивчення декоративно-ужиткового мистецтва Південної Бессарабії, в якому регіональні майстри також мають своє неповторне обличчя. Надія Ільїна є автором колекції глиняних виробів з кольорової глини, виконаної у стародавніх традиціях культури Трипілля-Кукутень. Майстриня Надія Короленко – авторка православних ікон з природної гальки, створених у традиціях візантійського мозаїчного мистецтва, які зберігаються у церквах м. Ізмаїл та монументального панно «Покрова святої Богородиці» над входом в Ізмаїльський Свято-Покровський собор. Сергій Ушаков виготовляє копії турецьких люльок для паління з території ізмаїльської фортеці, оригінали яких зберігаються в Ізмаїльському історико-краєзнавчому музеї Придунав'я. Директор краєзнавчого музею с. Городне (Болградський район) Ганна Константинова є визначним майстром декоративно-прикладного мистецтва у галузі розписної глиняної іграшки, які отримали визнання не тільки в Україні, але й в Болгарії та Туреччині. Галина Згурська, директор Централізованої бібліотечної системи в Ренійському районі – голова регіональної громадської організації «Наша спадщина» і автор етнографічної колекції «Нехай світ знає Україну!», що складається з сувенірних ляльок, одягнених у національні костюми Буджака.

Висновки. Розвиток мистецького краєзнавства як цілісного культурного явища ми розглядаємо як важливий компонент розвитку сучасного краєзнавства Українського Придунав'я. Структура і складові проведення досліджень фокусуються навколо питань когнітивного середовища локального соціуму, що формується під впливом мистецтва, а також принципів духовної регуляції різних сфер людського буття. Передбачається проведення щорічних наукових конференцій, зокрема міжнародних; розширення цільової аудиторії, тісна співпраця з культурними закладами міста. Популяризація сучасної літератури і образотворчого мистецтва Буджака, активізація принципів успішного міжкультурного діалогу в регіоні сприятиме естетичному і патріотичному вихованню.

Попередньо проведені маркетингові дослідження засвідчили відчутний соціальний запит жителів регіону на підняття естетичної культури, про що свідчать численні творчі зустрічі поетів з читачами, поява творчих майстерень тощо. Науковий доробок авторів

проекту «Регіональна література і живопис етнічних груп Українського Придунав'я як засіб формування колективної ідентичності регіонального соціуму» засвідчує значний потенціал цього напрямку та окреслює перспективи його розвитку, кінцевою метою яких є створення позитивного іміджу регіону. Соціокультурна складова проведених досліджень у галузі мистецького краєзнавства має прямий вихід у культурну політику і соціокультурне будівництво держави. Наукова діяльність у цьому річищі реалізує механізм формування позитивного іміджу прикордонного регіону півдня Одеської області на матеріалі вивчення його духовних і матеріальних цінностей, представлених сучасною літературою, станковим живописом і історико-культурною спадщиною. Ефективний імідж Буджака є стратегічним ресурсом для створення його інвестиційної привабливості, відходу від традиційного статусу «транзитного регіону». Виявлення унікальних історико- і соціокультурних особливостей Українського Придунав'я, принципів міжкультурної комунікації проживаючих тут народів і ролі мистецтва у цьому процесі слугуватимуть основою для розвитку рекреаційної і туристичної діяльності регіону, оживленню його унікальних етнокультурних традицій, підтриманню й розвитку народних промислів і ремесел, створенню нових робочих місць, успішного міждержавного співробітництва у галузі культури на європейському рівні.

ДЖЕРЕЛА І ЛІТЕРАТУРА

Бессарабские этюды (2018). Поэты Килийщины. Вып. 1. Published by Altaspera Publishing.

Весна на Дунаї (2017) : Збірка пісень на вірші Таміли Кібкало. Творчий проект О.М. Затинченка / За ред. О.А. Бухнієвої, Г.Б. Райбедюк. Ізмаїл: РВВ ІДГУ. СМІЛ. 36 с.

Вони змінили історію (125 вихідців із Південної Бессарабії) (2019). Енциклопедичний словник. Наукове видання виконане в рамках реалізації міждержавного науково-дослідного проекту «Україна-Молдова: спільна історична пам'ять, уроки та перспективи». Під ред.: Л. Циганенко, С. Мустяце. Одеса: Атлант. 282 с.

Документи та матеріали до історії болгар Південної Бессарабії (2019). Серія: Історико-культурна спадщина Південної Бессарабії. Випуск 1 / Упорядники Л. Циганенко, В. Дроздов, С. Майданевич, Н. Морошан. Ізмаїл: Ірбіс. 192 с.

Документи та матеріали до історії греків Південної Бессарабії (2019). Серія: Історико-культурна спадщина Південної Бессарабії. Випуск 2 / Упорядники Л. Циганенко, В. Дроздов, Л. Чорна. Ізмаїл: Ірбіс. 132 с.

Документи та матеріали до історії молдован Південної Бессарабії (2020). Серія: Історико-культурна спадщина Південної Бессарабії. Випуск 3 / Упорядники Л. Циганенко, Н. Морошан, Г. Градинар. Ізмаїл: Ірбіс. 199 с.

Ізмаїльська міська організація Національної спілки художників України. URL: <https://imonuau.wixsite.com/izmail-art>

Ізмаїльський державний гуманітарний університет (2015) : сторінки історії (1940-1964 рр.). Збірник документів / Під ред. Л. Циганенко та ін. Ізмаїл: РВВ ІДГУ – СМІЛ. Том 1. 298 с.

Ізмаїльський державний гуманітарний університет (2016) : сторінки історії (1965-1990 рр.). Збірник документів. Під ред. Л. Циганенко та ін. Ізмаїл: РВВ ІДГУ – СМІЛ.Т. 2. 280 с.

Ізмаїльський державний гуманітарний університет (2020) : сторінки історії. Збірник документів / Я.В. Кічук (керівник проекту), Л.Ф. Циганенко (головний редактор). Ізмаїл: РВВ ІДГУ – СМІЛ. Том III.316 с.

**Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного
університету. Серія: Історичні науки. Випуск 50.**

Культура и пространство (2012) : историко-культурные бренды и образы территорий, регионов и мест / Под ред. В. К. Мальковой, акад. В. А. Тишкова. Ростов н/Д: Издательство ЮНЦ РАН. 312 с.

Культурний простір бессарабських болгар (2018) : колективна монографія [За ред. Шевчук Т.С.]. Болград: ТОВ Арт-юг–Ірбіс. 240 с.

Левин С. В. (2012). Найти себя: стихотворения и песни. Киев: КНУ.

Муту О. (2018). Образ старообрядців-липован в російськомовній поезії Буджака. *Крос-культурний код Придунав'я: історико-лінгвістичні студії*. Ізмаїл: РВЦ ІДГУ. С. 92-96.

Особливості буковинського пограниччя (2010) : історія культурного полілогу / Лідія Антошкіна, Олександр Гадинко, Гелена Красовська, Петро Сигеда, Олексій Сухомлинов. Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд». 238 с.

Райбедюк Г. Б. (2018 б). Кордоцентричний код художньої антропології поетів Придунав'я. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*. Ізмаїл. Вип. 38. С. 58-72.

Соколова А.В. (2019 б). Весняний календарно-обрядовий фольклор болгар Південної Бессарабії: особливості побутування. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету: збірник наукових праць. Серія «Філологічні науки»*. Ізмаїл: РВВ ІДГУ. Вип. 41. С. 112-118.

Соколова А.В. (2018). Рудименти вербальної магії в болгарських аграрних обрядах Подунав'я. *Крос-культурний код Придунав'я: історико-лінгвістичні студії*. Ізмаїл: РВЦ ІДГУ. С. 126-130.

Улицы Измаила (2017): история и современность. Научно-информационный справочник-путеводитель / Л. Цыганенко, В. Дроздов, А. Дорошева: под общей ред. Л. Цыганенко. Харьков: «Диса плюс». 264 с.

Художники Бессарабії (2020) : альбом. За ред. Шевчук Т.С. Дрогобич: Коло. 132 с.

Шевчук Т. (2016). Відлуння античного релігійного культу на о. Зміїний в румунському фольклорі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»*. № 25. Т. 1. С. 198-201.

Шевчук Т. (2017 б). Народна педагогіка Буджака як соціокультурне явище (за матеріалами графічних малюнків В. Афанасьєва). *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. Серія «Педагогіка»*. Вип. 36. Ізмаїл: РВЦ ІДГУ. С. 256-260.

Шевчук Т. (2017 а). Образ Буджака в естетичній рецепції бессарабських болгар України та Молдови. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. Серія «Історія»*. Вип. 37. Ізмаїл: РВЦ ІДГУ. С. 182-192.

Шевчук Т. С. (2020). Методичні аспекти викладання регіонального блоку інтегрованого курсу «Мистецтво» в ЗОШ півдня Одеської області. Ізмаїл: РВЦ ІДГУ. 83 с.

Шевчук Т.С. (2018). Ландшафтні концепти в регіональній поезії Буджака. *Крос-культурний код Придунав'я: історико-лінгвістичні студії*. Ізмаїл: РВЦ ІДГУ. С. 162-170.

Shevchuk T., Kara A., Kolmykova E. (2016). Illustrated Guide of Ismail Municipal Organization of National Union of Ukrainian Artists. LAP Lambert Academic Publishing. 61 p.

Sokolova A. (2019 а). Wedding Rituals of the Ukrainian Danube Region Moldavians: Traditional Structure and Processes of Contamination. *Journal of Danubian Studies and Research*. Galati. Vol.9. No.1. P. 122-130.

REFERENCES

Bessarabs'ki etyudy. [Bessarabian Etudes]. *Poety Kiliyshchiny*. Vyp. 1. Published by Altaspera Publishing, 2018. 167 s. [in Russian].

Dokumenty ta materialy do istoriyi bolhar Pivdennoyi Bessarabiyi. [Documents and Materials on the History of the Bulgarians of Southern Bessarabia]. *Seriya: Istoryko-kul'turna spadshchyna Pivdennoyi Bessarabiyi*. Vypusk 2 / Uporyadnyk L. Tsyhanenko, V. Drozdov, S. Maydanevych, N. Moroshan. Izmayil: Irbis, 2019. 192 s. [in Ukrainian].

Dokumenty ta materialy do istoriyi hrekiv Pivdennoyi Bessarabiyi. [Documents and Materials on the History of the Greeks of Southern Bessarabia]. *Seriya: Istoryko-kul'turna spadshchyna Pivdennoyi Bessarabiyi*. Vypusk 3 / Uporyadnyk L. Tsyhanenko, V. Drozdov, L. Chorna. Izmayil: Irbis, 2019. 132 s. [in Ukrainian].

Dokumenty ta materialy do istoriyi moldovan Pivdennoyi Bessarabiyi. [Documents and Materials on the History of the Moldovians of Southern Bessarabia]. *Seriya: Istoryko-kul'turna spadshchyna Pivdennoyi Bessarabiyi*. Vypusk 3 / Uporyadnyk L. Tsyhanenko, N. Moroshan, H. Hradynar. Izmayil: Irbis, 2020. 199 s. [in Ukrainian].

Izmayil's'ka mis'ka orhanizatsiya Natsyonal'noy spilky khudozhnykiv Ukrayiny. [Izmail City Organization of the National Union of Artists of Ukraine]. URL: <https://imonuau.wixsite.com/izmail-art> [in Ukrainian].

Izmayil's'kyi derzhavnyy humanitarnyy universytet: Storinky istoriyi (1940-1964 rr.). [Izmail State University for the Humanities: Pages of History (1940-1964)]. *Zbirnyk dokumentiv / Pid red. L. Tsyhanenko ta in.* Izmayil: RVV IDHU – SMIL, 2015. Tom 1. 298 s. [in Ukrainian].

Izmayil's'kyi derzhavnyy humanitarnyy universytet: Storinky istoriyi (1965-1990 rr.). [Izmail State University for the Humanities: Pages of History (1965-1990)]. *Zbirnyk dokumentiv. T. 2. Pid red. L. Tsyhanenko ta in.* Izmayil: RVV IDHU – SMIL, 2016. 280 s. [in Ukrainian].

Izmayil's'kyi derzhavnyy humanitarnyy universytet: Storinky istoriyi. *Zbirnyk dokumentiv. Tom III* [Izmail State University for the Humanities: Pages of History. Vol. III] / Ya.V. Kichuk (kerivnyk proektu), L.F. Tsyhanenko (holovnyy redaktor). Izmayil: RVV IDHU – SMIL, 2020. 316 s. [in Ukrainian].

Khudozhnyky Bessarabiyi: al'bom. [Artists of Bessarabia: Album]. [Za red. Shevchuk T.S.]. Drohobych: Kolo, 2020. 132 s. [in Ukrainian].

Kul'tura i prostir: istoryko-kul'turni brendy i obrazy terytoriy, rehioniv i mist' [Culture and Space: Historical and Cultural Brands and Images of Territories, Regions and Places] / Pod red. V. K. Mal'kovoyi, akad. V. A. Tyshkova. Rostov n / D: Vydavnytstvo YUNTS RAN, 2012. 312 s. [in Russian].

Kul'turnyy prostir Bessarabs'kyi bolhar: kolektyvna monohrafiya. [Cultural Space of Bessarabian Bulgarians] [Za red. Shevchuk T.S.]. Bolhrad: TOV Art-pivden'-Irbis, 2018. 240 c. [in Ukrainian].

Levin S. V. *Nayty sebya: stihi i pesni*. [Find Yourself: Poems and Songs]. Kyiv: KNU, 2012. 250 s. [in Russian].

Mutu O. *Obraz staroobryadtsiv-lypovan v rosiys'komovniy poeziyi Budzhaka*. [The Image of Old Believers-lipovans in the Russian-language Poetry of Budzhak]. *Kros-kul'turnyy kod Prydunav'ya: istoryko-Linhvistychni studiyi*. [Cross-cultural code of the Danube region: historical and linguistic studies]. Izmil: RVTS IDHU. S. 92-96. [in Ukrainian].

Osoblyvosti Bukovyns'koho pohranychchya: istoriya kul'turnoho polilohu [Features of the Bukovynian Frontier: the History of Cultural Polylogue] / Lidiya Antoshkina, Oleksandr Hadinko, Helena Krasovs'ka, Petro Siheda, Oleksiy Sukhomlynov. Donets'k: TOV «Yuhovostok, Ltd», 2010. 238 s. [in Ukrainian].

**Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного
університету. Серія: Історичні науки. Випуск 50.**

Raybedyuk H. B. Kordotsentrychni kod khudozhn'oyi antropolohiyi poetiv Prydunav'ya. [Cordocentric Code of Artistic Anthropology of the Poets of the Danube Region]. *Naukovyy visnyk Izmayil's'koho derzhavnoho humanitarnoho universytetu*. [Scientific Bulletin of the Izmait State University of Humanities: collection of scientific works. Section: Historical Sciences]. Izmayil, 2018. Vyp. 38. S. 58-72. [in Ukrainian]

Shevchuk T. Narodna pedahohika Budzhaka yak sotsiokul'turne yavishche (za materialamy hrafichnykh malyunkiv V. Afanas'yeva). [Folk Pedagogy of Budzhak as a Socio-cultural Phenomenon (based on graphic drawings by V. Afanasyev)]. *Naukovyy visnyk Izmayil's'koho derzhavnoho humanitarnoho universytetu (Pedahohika)*. [Scientific Bulletin of the Izmait State University of Humanities: collection of scientific works. Section: Pedagogical Sciences]. Vyp. 36. Izmayil: RVTS IDHU, 2017. S. 256-260. [in Ukrainian]

Shevchuk T. Obraz Budzhaka v estetichniy retseptsiyi Bessarabs'kyy bolhar Ukrayiny ta Moldovy. [The Image of Budzhak in the Aesthetic Reception of the Bessarabian Bulgarians of Ukraine and Moldova]. *Naukovyy visnyk Izmayil's'koho derzhavnoho humanitarnoho universytetu (Istoriya)*. [Scientific Bulletin of the Izmait State University of Humanities: collection of scientific works. Section: Historical Sciences]. Vyp. 37. Izmayil: RVTS IDHU, 2017. S. 182-192. [in Ukrainian]

Shevchuk T. S. Metodychni aspekty vykladannya rehional'noho bloku intehrovanoho kursu «Mystetstvo» v ZOSH pivdnya Odes'koyi oblasti. [Methodical Aspects of Teaching the Regional Block of the Integrated Course «Art» in the Secondary School of the South of Odessa Region]. Izmayil: RVTS IDHU, 2020. 83 s. [in Ukrainian]

Shevchuk T.S. Landshaftni kontsept v Rehional'niy poeziyi Budzhaka. *Kros-kul'turnyy kod Prydunav'ya: istoryko-Linhvistychni studiyi*. [Cross-cultural code of the Danube region: historical and linguistic studies]. Izmayil: RVTS IDHU. S. 162-170. [Landscape Concepts in the Regional Poetry of Budzhak] [in Ukrainian]

Shevchuk T. (2016). Vidlunnya antychnoho relihiynoho kul'tu na o. Zmiyinyy v rumuns'kyy fol'klori. . [Echoes of the Ancient Religious Cult on the Snake Island in Romanian folklore]. *Naukovyy visnyk Miznarodnogo humanitarnoho universytetu. Seriya Filolohiya. № 25. T. 1. S. 198-201* [in Ukrainian]

Sokolova A. Wedding Rituals of the Ukrainian Danube Region Moldavians: Traditional Structure and Processes of Contamination. *Journal of Danubian Studies and Research. Galati, 2019. Vol.9, No.1. P. 122-130.* [in English]

Sokolova O.V. Rudymenty verbal'noyi mahiyi v bolhars'kyy ahrarnykh obryadakh Podunav'ya. [The Rudiments of Verbal Magic in the Bulgarian Agrarian Rites of the Danube Region]. *Kros-kul'turnyy kod Prydunav'ya: istoryko-Linhvistychni studiyi*. [Cross-cultural code of the Danube region: historical and linguistic studies]. Izmayil: RVTS IDHU. S. 126-130. [in Ukrainian]

Sokolova O.V. Vesnyanyy kalendaro-obryadovyy fol'klor bolhar Pivdennoyi Bessarabiyi: Osoblyvosti pobutuvannya. [Spring Calendar-ritual Folklore of the Bulgarians of Southern Bessarabia: Peculiarities of Life]. *Naukovyy visnyk Izmayil's'koho derzhavnoho humanitarnoho universytetu: zbirnyk naukovykh prats'. Seriya «Filolohichni nauky»*. [Scientific Bulletin of the Izmait State University of Humanities: collection of scientific works. Section: Folological Sciences]. Izmayil: RVV IDHU, 2019. Vyp. 41. S. 112-118. [in Ukrainian]

Shevchuk T., Kara A., Kolmykova E. (2016). Illustrated Guide of Ismail Municipal Organization of National Union of Ukrainian Artists. LAP Lambert Academic Publishing, 2016. 61 p. [in English]

Vesna na Dunayi [Spring on the Danube]: Zbirka pisen' na virshi Tamili Kibkalo. Tvorchyy proekt O.M. Zatinchenka / Za red. O.A. Bukhniyevoyi, H.B. Raybedyuk. Izmayil: RVV IDHU. SMIL, 2017. 36 s. [in Ukrainian]

Voni zminili Istoriyu (125 vikhidtsiv Iz Pivdennoyi Bessarabiyi). Entsyklopedychnyy slovnyk. [They Changed the History]. *Naukove vydannya Vykonnannya v ramkakh realizatsyy*

mizhderzhavnoho naukovo-doslidnoho proektu «Ukrayina-Moldova: Spil'na istorychna pam'yat', uroky ta perspektyvy». Pid red.: L. Tsyhanenko, S. Mustyatsa. Odesa: Atlant, 2019. 282 s. [in Ukrainian]

Vulytsi Izmayila: istoriya i suchasnist'. [Streets of Ismail: History and Modernity]. *Naukovo-informatsiynyy dovidnyk-putivnyk* / L. Tsyhanenko, V. Drozdov, A. Dorosheva: pid zahal'noyu red. L. Tsyhanenko. Kharkiv: «Disa plyus», 2017. 264 s. [in Russian].

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена аналізу стану, проблем та перспектив розвитку мистецького краєзнавства в Південній Бессарабії. Автор доводить, що регіональне мистецьке краєзнавство як відгалуження загальних краєзнавчих студій знаходиться на стадії формування, а завдяки успішній реалізації проєкту МОН України «Регіональна література і живопис етнічних груп Українського Придунав'я як засіб формування колективної ідентичності регіонального соціуму» (2019-2021) в Ізмаїльському державному гуманітарному університеті отримало потужний поштовх до свого розвитку. Оскільки сучасне краєзнавство еволюціонує в бік розширення культурної складової і актуалізації мистецтвознавчих галузевих напрямків, упровадження практичних результатів наукових досліджень в культурний розвиток регіону має значні перспективи. Наукова діяльність у цьому річчизі реалізує механізм формування позитивного іміджу Буджака як прикордонного регіону на матеріалі вивчення його духовних і матеріальних цінностей, представлених сучасною літературою, станковим живописом і історико-культурною спадщиною. Ефективний імідж Українського Придунав'я є стратегічним ресурсом для створення його інвестиційної привабливості, відходу від традиційного статусу «транзитного регіону».

Ключові слова: мистецтво, краєзнавство, регіон, культура, імідж